

* * *

Oddawana obecnie do rąk czytelników zaktualizowana wersja *Przewodnika po tematach Olimpiady Literatury i Języka Polskiego* wzbogacona została o najnowsze pozycje bibliograficzne, tak by mogła stanowić pomoc dla przyszłych Olimpijczyków i ich nauczycieli, ale także studentów polonistyki i uczestników wszelkich inicjatyw o profilu humanistycznym. *Przewodnik* zawiera zbiór przeszło 120 tematów wraz z opracowaniem – są to dyspozycje pomocne w pracy nad danym zagadnieniem oraz bibliografia – będące sumą prac około osiemdziesięciu autorów. Dołożono starań, aby tematy olimpijskie jak najwzszechstronniej odzwierciedlały najważniejsze zagadnienia z zakresu dziejów literatury i kultury oraz przemian języka polskiego, a bibliografia zawierała najważniejsze publikacje z danego zakresu, zarówno klasyczne pozycje, jak i te czerpiące z najnowszych metodologii badawczych.

Wraz z *Przewodnikiem* oddajemy do rąk Polonistów i ich uczniów drugi tom w postaci publikacji poświęconej Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego. Książka ta jest informatorem omawiającym zasady, problemy i realia pracy uczestników Olimpiady oraz ich opiekunów. Ponadto zawiera bloki poświęcone znaczeniu poszczególnych epok literackich i pól badawczych (językoznawstwo, teatr, kulturoznawstwo, nowe media) w edukacji szkolnej i w Olimpiadzie oraz wspomnienia dawnych laureatów pracujących dziś w komitetach Olimpiady. Wszelkie informacje organizacyjne i archiwa oraz Regulamin Olimpiady znajdują się na naszej stronie: www.olijp.pl. Dlatego opis przebiegu zawodów i kwestie organizacyjne w *Przewodniku* ograniczono do niezbędnego minimum.

Zwracamy uwagę, by uczeń przystępujący do udziału w Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego zapoznał się dokładnie z Regulaminem OLİJP dostępnym na stronie internetowej.

Opracowanie *Przewodnika po tematach* ma na celu ukazanie Olimpiady jako szerszej propozycji pracy szkolnej, jako pewnego stylu współdziałania nauczycieli – zdających sobie sprawę ze szczególnego miejsca i wagi nauczanego przez nich przedmiotu – zarówno z uczniami, których wyróżnia wrażliwość na rozległą sferę myśli humanistycznej, jak i z tymi, którzy poszukują dopiero przedmiotów własnych fascynacji i głosów, które by weszły w dialog z ich niepokojem, poszukiwaniami, pytaniami do świata. Skierowanie ich uwagi na rozległą dziedzinę sztuki słowa oraz na język – narzędzie codziennych kontaktów ze światem, towarzyszenie im w żmudnej drodze docierania do zawartych w piśmiennictwie różnych epok ludzkich myśli, doświadczeń, odpowiedzi na stale zadawane pytania – to właśnie realizacja idei Olimpiady w pracy szkolnej. Dla uczniów jest to idea wysiłku indywidualnego, a zarazem pracy wspólnej, dającej

satysfakcję współdziałania i możliwość motywowania innych do pokonywania trudności. Dla nauczycieli wychowawców to idea wychodzenia poza czas i miejsce sali lekcyjnej, idea współdziałania z uczniami przez wspólne czytanie, dyskusje, analizę lektur, odkrywanie nowych ujęć, poszerzanie perspektyw.

W ten sposób określona idea Olimpiady jest szczególnie ważna i potrzebna w czasach dzisiejszych. Służy bowiem przywróceniu należnego miejsca w świadomości społecznej wartościom humanistycznym, a także przedstawia pewien postulat wychowawczy, postulat twórczej aktywności, świadomego podejmowania poznawczego wysiłku, ambitnego przekraczania progu wymogów minimalnych. Dotychczasowa historia Olimpiady Polonistycznej pokazuje, że taka jej idea ogólna dobrze współgra z potrzebami i oczekiwaniami młodzieży.

Przewodnik kieruje uwagę na wymogi stawiane uczestnikom oraz na zadania, jakie muszą oni wykonać, aby włączyć się w realizację ogólnej idei Olimpiady. Zadania te dotyczą przede wszystkim wskazania pewnego zakresu **wiedzy** z dziedziny historii literatury, języka, kulturoznawstwa (także – teatru, dla osób wybierających tę specjalizację) oraz określonych **sprawności** związanych z rozumiejącą lekturą dzieł, z umiejętnością dociekania ich sensów i dostrzegania zasad i zabiegów, które nadają tekstom słownym szczególnie, artystyczny charakter, służą znaczeniowej gęstości i intensyfikacji przekazu. Z całym naciskiem podkreślić trzeba **komplementarność** tych dwu wymogów. Wiedza o pisarzach, okolicznościach powstania dzieł, historycznych kontekstach twórczości stanowi bowiem niezbywalny fundament, pozwalający rozumieć zarówno pojedyncze utwory, jak i procesy rozwojowe piśmiennictwa. Nie chodzi tu wszakże o bezrefleksyjne zapamiętywanie dat, nazwisk, tytułów. Tak jak błyskotliwa interpretacja nie może zrównoważyć braku wiedzy o epoce czy pisarzu, tak też wiedza wyłącznie encyklopedyczna, nieuporządkowana i niepowiązana w znaczące całości, nie może służyć rozumieniu i refleksji na temat dzieła. Ale bez wiedzy i znajomości historycznego kontekstu zabiegi interpretacyjne mogą prowadzić do dowolności i przypadkowych skojarzeń.

Przewodnik przedstawia ogólny zarys przebiegu kolejnych etapów (zawody szkolne – okręgowe – ogólnopolskie) oraz zadania i wymogi z nimi związane, jednak po szczegółowe informacje odsyłamy do Regulaminu. Jeden element dotyczący wszystkich etapów, a jego zamieszczenie w *Przewodniku* wiąże się z sytuacją programową dzisiejszego szkolnictwa. Istnieje bowiem tzw. podstawa programowa zawierająca bardzo okrojoną liczbę dzieł literackich, zjawisk, które mają stanowić niezbywalny element nauczania na lekcjach języka polskiego. Zarazem dopuszcza się istnienie zróżnicowanych programów autorskich, które – obejmując obligatoryjnie ową zminimalizowaną podstawę – mogą poszerzać listę lektur i problemów w zakresie przyjętym przez autora czy nauczyciela. Generalnie korzystne i ważne zjawisko zróżnicowań programowych prowadzi jednak do sytuacji, w której przygotowanie uczniów z różnych szkół może się znacznie różnić, szczególnie w zakresie znajomości utworów

literackich, co utrudnia np. przygotowanie jednolitych tematów historycznoliterackich na zawody okręgowe, tak aby nie były one zaskoczeniem dla uczestników. Natomiast ograniczenie tych tematów do zawartości wyłącznie owej minimalnej „podstawy” kłóci się zarówno z ideą Olimpiady, jak i ze zdroworozsądkowymi wyobrażeniami o tym, co powinni wiedzieć uczniowie odznaczający się szczególnymi zainteresowaniami humanistycznymi.

Dlatego też Komitet Główny Olimpiady Literatury i Języka Polskiego zamieszcza w *Przewodniku* własną listę lektur z literatury polskiej i światowej dla wszystkich uczestników Olimpiady. Zawiera ona utwory, których poznanie w naszej opinii jest niezbędne dla osób o szczególnie rozwiniętej ciekawości humanistycznej. Są to bowiem teksty kluczowe dla zrozumienia naszej wspólnej, europejskiej tradycji kulturowej albo też zakreślające krąg najważniejszych problemów dzisiejszego świata. Zakładamy przy tym możliwość dokonania wyboru przez uczniów sięgających po listę wskazanych tytułów. Wieloletni kontakt z uczestnikami Olimpiady sugeruje, że lektury wielu z nich wychodzą poza obszar zakreślony na liście (szczególnie u uczniów klas maturalnych). Pozostawiamy więc listę w jej obecnym kształcie (z niewielkimi zmianami w stosunku do poprzedniego wydania), traktując ją jako wskazówkę, przewodnik, którego realizacja winna stać się ambitnym wyzwaniem dla olimpijczyków świadomych nieprzebranego bogactwa tej dziedziny, którą swym wyborem wyróżnili i którą chcieliby systematycznie zgłębiać.

Zadania i tematy proponowane uczestnikom w następujących po sobie fazach konkursu są zróżnicowane pod względem trudności i stopniowo poszerzane w stosunku do programu i wymagań szkolnych.

Przedstawiamy w tym wydaniu *Przewodnika* realizowane już od roku szkolnego 2001/2002 zmienione zasady przeprowadzania etapów szkolnego i okręgowego Olimpiady. Wprowadzenie tych zmian wiązało się z dążnością do nadania większej rangi zawodom szkolnym i zharmonizowania stawianych na tym etapie wymagań z planowanym sposobem przeprowadzania wewnętrznej części egzaminu maturalnego z języka polskiego. Według nowych zasad już zawody szkolne stawiają przed uczestnikami Olimpiady wymóg pracy bardziej samodzielnej. Obejmuje ona poszukiwania materiału (historycznoliterackiego lub językowego), który pozwoliłby przemyśleć i wielostronnie przedstawić zawarty w wybranym temacie problem lub zjawisko. Służyć temu ma również lektura wybranej literatury przedmiotu, która winna nie tylko dostarczyć niezbędnej wiedzy, ale także być inspiracją do własnej, twórczej lektury wybranych utworów (lub obserwacji zjawisk językowych), do poszukiwania i odkrywania ich sensów. Powinna ona być także inspiracją do samodzielnych dociekań i spostrzeżeń na polu różnych epok literackich oraz powiązań przedstawionej problematyki ze zjawiskami rozwoju języka, stylu, form artystycznych.

Tak przygotowana praca olimpijczyka może służyć aktywizacji intelektualnej jego szkolnych kolegów, być punktem wyjścia wspólnych dyskusji

i przemyśleń na lekcjach języka polskiego w klasie, na zajęciach fakultatywnych, w kołach zainteresowań – taką rolę winna spełniać Olimpiada w społeczności szkolnej.

Autor pracy w czasie zawodów okręgowych ma natomiast okazję do rozmowy na jej temat z jurorami – specjalistami w danej dziedzinie. Olimpijczyk staje wtedy przed zadaniem uzasadnienia i obrony własnego stanowiska, przedstawienia przebiegu swoich poszukiwań oraz potwierdzenia samodzielności spostrzeżeń i wniosków. Przebycie takiej drogi – systematycznej, twórczej pracy nad wybranym tematem – jest nie tylko kształcące, ale może dostarczyć też satysfakcji intelektualnej i pozwala ocenić własne możliwości i umiejętności. Jest też dobrym przygotowaniem do podjęcia kolejnej pracy nad wybranym tematem na trzeci etap Olimpiady.

Najbardziej obszerna część *Przewodnika* omawia tematy przeznaczone do trzeciego etapu Olimpiady, ale zebrane tu sugestie tematyczne, sposoby ujęć oraz informacje bibliograficzne chcielibyśmy traktować jako merytoryczną pomoc nie tylko dla uczestników Olimpiady i ich wychowawców, lecz także dla wszystkich polonistów w ich codziennej pracy szkolnej, w której odejście od schematów i odnowienie punktów widzenia na literaturę jest jednym z warunków wychowawczego i dydaktycznego sukcesu. Szczególną uwagę zwróciliśmy na te obszary historii literatury polskiej, które w podręcznikach szkolnych bywają przedstawione w sposób najbardziej skrótowy i schematyczny lub są niemal całkowicie pomijane z powodu braku pomocy naukowych, tekstów, opracowań, czasem – podstawowych informacji. Dotyczy to przede wszystkim literatury staropolskiej i literatury okresu po drugiej wojnie światowej, a także nauki o języku.

Tematy dotyczące literatury od czasu drugiej wojny światowej zostały tak opracowane, aby interesujący się tym okresem uczeń mógł zrekonstruować całościowy obraz dorobku pisarskiego tych lat, a także – skupić się na wybranych problemach szczegółowych. Zestaw tych tematów, opracowany w podstawowym kształcie już dawniej, znacznie rozbudowano podczas przygotowań obecnej wersji *Przewodnika*. Przygotowując obecną edycję, stanęliśmy przed trudnym problemem: zmian, którym podlegają także zjawiska literackie – niektóre się dezaktualizują, inne ulegają przewartościowianiom. Utrzymaliśmy dotychczasowy zestaw tematów, jednocześnie znacznie poszerzając go o nowe zagadnienia i pozycje bibliograficzne. W obecnej edycji rozbudowano blok tematów z zakresu literatury po 1939 roku, tak by zbierał zjawiska dla polskiej kultury powojennej najważniejsze. Wprowadziliśmy również blok tematów kulturoznawczych. Zrezygnowaliśmy natomiast z publikacji tematów konkursowych z lat poprzednich w osobnym bloku tematycznym zamieszczonym na końcu *Przewodnika*. Zostały one zamieszczone na końcu listy tematów z poszczególnych epok historycznoliterackich, z adnotacją, iż są to tematy konkursowe z lat poprzednich. Posiadają one taki sam status jak inne tematy opracowane w *Przewodniku*.

Na prawach tematu konkursowego co roku jest tylko jeden temat historycznoliteracki i jeden językoznawczy – wskazane przez Komitet Główny OLJP jako tematy konkursowe podczas bieżącej Olimpiady.

Tematy obejmują literaturę krajową istniejącą zarówno w obiegu oficjalnym, jak i w obiegu – jeszcze niedawno – nieoficjalnym, a także twórczość pisarzy polskich przebywających poza krajem i do niedawna nazywanych pisarzami emigracyjnymi.

Teksty literackie i opracowania pochodzą więc z różnych oficyn wydawniczych – krajowych i zagranicznych. Zdajemy sobie sprawę z tego, że teksty te nie wszędzie są dostępne, traktujemy więc bibliografię do tych tematów fakultatywnie, sądząc, że może ona być również **źródłem informacji** dla tych uczniów i nauczycieli, którzy chcieliby podjąć trud dotarcia do tych publikacji. Nieznajomość trudniej dostępnych wydawnictw nie ma wpływu na ocenę ustnych wypowiedzi uczniów, przygotowujących tematy do III etapu.

Większość wartościowych tekstów z dawnego „drugiego obiegu” została już opublikowana w warunkach wydawniczej swobody w różnych oficynach. Temat związany bezpośrednio z wydawnictwami drugoobiegowymi pozostawiono ze względów historycznych.

Szczegółnej uwadze uczniów polecamy nie tylko wspomnianą wyżej listę lektur literackich i tematy dotyczące okresów staropolskiego czy powojennego, ale także nasze zadania i tematy z zakresu nauki o języku. Jest to bowiem gałąź polonistyki niezwykle w szkole zaniedbywana, częściowo dlatego, że na poruszanie związanych z nią zagadnień brak czasu w ramach przedmiotu, który jednak ciągle jeszcze nazywa się „językiem polskim”, a nie „literaturą polską”. Mamy nadzieję, że proponowane tematy językowe i związane z nimi lektury przyczynia się do przełamania zakorzenionego w świadomości uczniów i nauczycieli stereotypu trudnej i nudnej (bo schematycznie ujętej i na ogół zawieszanej w próżni) gramatyki, którą mechanicznie dołącza się do wiedzy o literaturze. Tymczasem poznawanie stale otwartych problemów językowych może stać się również pasjonującą przygodą.

Od niemal dwudziestu już lat w Olimpiadzie wyodrębniamy **specjalizację teatrologiczną**. Jak się wydaje, jest to zgodne z zainteresowaniami młodzieży, często i chętnie wybierającej na eliminacjach tematy związane z historią teatru i dramatu. Uczniom szczególnie zainteresowanym problematyką teatrologiczną proponujemy więc osobny zestaw tematów i lektur. Do wyboru tej specjalizacji zachęcamy zarówno te osoby, które chciałyby w przyszłości studiować na wydziałach Wiedzy o Teatrze, jak i te, które są po prostu miłośnikami sztuki teatralnej, pragnącymi poszerzyć wiedzę o teatrze niezależnie od przyszłych wyborów uczelni czy zawodu.

Eliminacje dla uczestników wybierających specjalizację teatrologiczną przebiegają wedle tego samego regulaminu, co dla pozostałych olimpijczyków. Wybór tematu „teatrologicznego” w pracy pisanej na etapie szkolnym uznawany

jest za deklarację wyboru specjalizacji. Uczniów, którzy podjęli taką decyzję, obowiązuje wybór tematu z zakresu wiedzy o teatrze i dramacie podczas pisemnej części zawodów okręgowych, przy czym również oni muszą napisać test językowy. W części ustnej zawodów okręgowych „bronią” swojej szkolnej pracy z zakresu teatrologii. Na etapie ogólnopolskim piszą rozprawkę poświęconą teatrowi i dramatowi, a w części ustnej – obok wypowiedzi na temat teatrologiczny – wymagana jest odpowiedź na wybrany temat językoznawczy. Z wyboru specjalizacji można zrezygnować tylko po zakończeniu II etapu (okręgowego) zawodów.

Zdając sobie sprawę z tego, że niektórzy uczestnicy mogą mieć trudności w obcowaniu z żywym teatrem, dopuszczamy możliwość odwoływania się do spektakli prezentowanych w Teatrze Telewizji. Szczegółowe informacje dotyczące specjalizacji teatrologicznej wraz z listą lektur dla tej specjalizacji znajdują się w dalszej części *Przewodnika* zatytułowanej „Wiedza o teatrze”.

Podjęliśmy decyzję o wprowadzeniu bloku tematów kulturoznawczych, które obecnie nie zostały jeszcze wyodrębnione jako specjalizacja na zasadach analogicznych do teatrologii. Jednak rosnące zainteresowanie tego typu zagadnieniami oraz przekonanie o tym, że wiedza o kulturze uczestniczy w poszerzaniu kontekstu poznawczego specjalistycznych zagadnień polonistycznych, znalazły ujście w opracowaniu bloku tematów kulturoznawczych, które znajdują się w końcowej części historycznoliterackiej *Przewodnika*. Zachęcamy do uważnej lektury poszczególnych części *Przewodnika po tematach Olimpiady Literatury i Języka Polskiego*, a przede wszystkim – do zapoznania się z **listą lektur** przeznaczoną dla wszystkich uczestników Olimpiady.

Chcielibyśmy, aby przygotowane przez nas tematy literackie, kulturoznawcze, językowe i teatrologiczne stały się przedmiotem samodzielnej pracy uczestnika Olimpiady w ciągu całego roku szkolnego. Gorąco zachęcamy uczniów do wybrania i systematycznego opracowywania tematu od momentu podjęcia decyzji uczestnictwa w zawodach. Niezależnie od tego, czy udział w Olimpiadzie zakończy się sukcesem i przystąpieniem do odpowiedzi ustnych w finale, wiedza i doświadczenie zdobyte w trakcie przygotowywania wybranego tematu mogą stać się źródłem zadowolenia i świadectwem bezinteresownej pasji intelektualnej.

Uczestnicy Olimpiady Polonistycznej mają również szansę na pewne przywileje. Nie podajemy tu szczegółowych informacji o uprawnieniach finalistów i laureatów, gdyż chcielibyśmy, aby informator spełniał rolę przewodnika licealistów po tematach i lekturach przez kilka najbliższych lat. Uprawnienia finalistów i laureatów nie zależą zaś od decyzji Komitetu Głównego Olimpiady, a przede wszystkim od ustaleń senatów poszczególnych uczelni wyższych, i mogą ulegać zmianom. Mamy jednak podstawy sądzić, że uniwersytety, akademie oraz wyższe szkoły pedagogiczne utrzymają dotychczasowe przywileje, a nawet poszerzą ich zakres.

Tomasz Chachulski, Teresa Koskiewiczowa, Aleksandra Wójtowicz

* * *

PRZEBIEG ZAWODÓW

Skrócony opis

Olimpiada Literatury i Języka Polskiego organizowana jest jako trójstopniowe zawody o zasięgu ogólnopolskim z udziałem uczniów spoza kraju.

I stopień	Zawody szkolne
II stopień	Zawody okręgowe
III stopień	Zawody ogólnopolskie z udziałem uczniów spoza kraju

Zawody I stopnia

Zawody I stopnia odbywają się w szkole i przebiegają w następujący sposób:

1. Przed rozpoczęciem roku szkolnego Komitet Główny ogłasza zestaw proponowanych (do wyboru) tematów rozprawek przygotowywanych samodzielnie przez przystępujących do Olimpiady uczniów – pod opieką nauczycieli polonistów.
2. Uczeń, który zamierza wziąć udział w Olimpiadzie, powinien o tym poinformować swojego szkolnego nauczyciela języka polskiego na dwa tygodnie przed zawodami szkolnymi. Termin zawodów szkolnych określa w każdym roku Komitet Główny i podaje tę informację na stronie internetowej.
3. Na wniosek nauczyciela języka polskiego oraz ucznia, który zamierza przystąpić do Olimpiady, Dyrektor szkoły powołuje trzyosobową komisję szkolną.
4. Opiekę nad powstającą pracą pisemną ucznia sprawuje nauczyciel, który następnie kieruje ucznia do zawodów okręgowych, opatrzywszy jego wypracowanie odpowiednią recenzją. Każda praca powinna być opatrzona również drugą recenzją innego szkolnego polonisty.
5. Szkoła przesyła do Komitetu Okręgowego prace wraz z recenzjami nauczycieli, sprawozdaniem opisowym z przebiegu szkolnego etapu Olimpiady i protokołem. Zgłoszenie szkoły wraz z odpowiednimi załącznikami powinno zostać złożone we właściwym Komitecie Okręgowym w terminie ustalonym na dany rok przez Komitet Główny i właściwy Komitet Okręgowy. Terminy ogłaszane są na stronie internetowej przed rozpoczęciem roku szkolnego.

6. Jeżeli szkoła nie organizuje zawodów I stopnia, Dyrektor szkoły powinien zapewnić zainteresowanym uczniom możliwość udziału w I etapie Olimpiady w innej szkole.
7. Od I etapu prowadzona jest specjalizacja teatrologiczna.
8. Uprawnienia zdobyte przez uczniów wybierających tę specjalizację są takie same, jak w przypadku uprawnień pozostałych uczestników, dodatkowo senaty szkół wyższych przyznają laureatom specjalności teatrologicznej wolny wstęp na wydziały wiedzy o teatrze.

Zawody II stopnia

Zawody II stopnia składają się z następujących części:

1. Zakwalifikowanie szkolnej pracy pisemnej przez jurorów Komitetu Okręgowego.
2. Część pisemna organizowana przez Komitet Okręgowy w miejscu wskazanym przez KO obejmuje: a) napisanie pracy na temat wybrany z kilku propozycji – z zakresu literatury lub teatru; b) rozwiązanie testu językowego.
3. Rozmowa z jury na temat pracy szkolnej, będąca obroną zawartych w niej obserwacji i twierdzeń, służąca zarazem sprawdzeniu historycznoliterackiej i językowej lub teatrologicznej wiedzy olimpijczyka.
 - Ad. 1. Rozprawka oceniana jest w skali od 0 do 60 punktów; do zawodów okręgowych kwalifikowani są autorzy prac, które zostały ocenione na co najmniej 45 punktów. Wyniki tej części zawodów ogłaszane są na stronie internetowej na 30 dni przed terminem pisemnej części zawodów okręgowych.
 - Ad. 2. Zawody pisemne składają się z dwóch części. Najpierw uczestnicy piszą pracę o charakterze interpretacyjnym lub rozprawkę, ocenianą w skali od 0 do 60 punktów, oraz rozwiązują test z nauki o języku, oceniany w granicach od 0 do 30 punktów. (Uczestnicy specjalizacji teatrologicznej piszą pracę na temat z zakresu wiedzy o teatrze i dramacie). Do części ustnej zawodów II stopnia dopuszcza się uczestników, którzy uzyskali z testu co najmniej 20 punktów, a z pracy pisemnej – co najmniej 32 punkty. W wyjątkowych wypadkach można dopuścić ucznia, który otrzymał z testu nie mniej niż 16 punktów, jeśli za pracę pisemną otrzymał co najmniej 48 punktów. Wyniki tej części zawodów wraz z punktacją Komitet Okręgowy ogłasza na stronie internetowej w terminie 7 dni roboczych od daty przeprowadzenia zawodów.
 - Ad. 3. W części ustnej członkowie jury przeprowadzają z uczestnikiem rozmowę, która jest rodzajem obrony pracy z etapu szkolnego. Uczestnicy

odpowiadają na stawiane przez członków komisji pytania związane z tematem i zawartością pracy, jej kontekstem oraz z historycznoliterackimi i językowymi zagadnieniami pozwalającymi sprawdzić wiedzę ucznia w tych obszarach. Co najmniej jeden z członków komisji, z którą spotyka się uczeń, winien znać dokładnie pracę odpowiadającego. Rozmowa powinna dotyczyć kilku kręgów zagadnień, tak by komisja, przyjmując za punkt wyjścia pracę olimpijczyka, sprawdziła jego: samodzielny wkład w napisanie pracy i przygotowanie tematu oraz znajomość opracowań, na które powołuje się autor (**ocena od 0 do 20 punktów**); rozeznanie w szerszym zespole zagadnień językowych związanych z danym problemem (tematem, wątkiem, gatunkiem, problemem stylistycznym lub językoznawczym etc.), który pojawił się w pracy (**ocena od 0 do 15 punktów**); wiedzę o epokach literackich związanych z tematyką pracy oraz o innych, równoległe rozwijających się zjawiskach literackich, pisarzach, problemach literatury i języka tego czasu, wątkach i tematach, najważniejszych dziełach literackich (**ocena od 0 do 15 punktów**).

Komitet Okręgowy OLiJP proponuje do zawodów III stopnia tych uczestników, którzy: spełnili warunki zakwalifikowania do zawodów okręgowych; spełnili warunki zakwalifikowania do ustnej części zawodów; uzyskali łącznie z wszystkich części zawodów okręgowych (pozycje 2, 3 i 4) co najmniej 77 punktów, przy czym żadna z ocen cząstkowych odpowiedzi ustnych nie może wynosić zero.

Na zakończenie etapu okręgowego Komisja sumuje liczbę punktów uzyskanych we wszystkich częściach drugiego etapu (część pisemna: rozprawka/analiza; test językowy; część ustna). Maksymalna liczba punktów, jaką może zdobyć olimpijczyk, to 140.

Do zawodów III stopnia **skierowani zostają** wyłącznie najlepsi uczestnicy zawodów okręgowych, a więc ci, którzy uzyskali łącznie ze wszystkich części drugiego etapu co najmniej 77 punktów. Po zakończeniu części ustnej zawodów okręgowych KO sporządza i ogłasza (ustnie na zakończenie tej części zawodów oraz na stronie internetowej olimpiady) okręgową listę rankingową, zawierającą nazwiska uczniów i zdobyty przez nich liczbę punktów. Okręgową listą rankingową jest listą nazwisk **zgłoszonych** do rankingu z danego okręgu, **nie jest tożsama z ostateczną, ogólnopolską listą rankingową** (która zawiera nazwiska osób dopuszczonych do zawodów III stopnia) sporządzaną przez Komitet Główny po zestawieniu list okręgowych z całej Polski. (Lista osób dopuszczonych do zawodów III stopnia, sporządzona na podstawie wyników ze wszystkich okręgów, zostaje ogłoszona na stronie internetowej OLiJP.) Dopiero **po zakwalifikowaniu do zawodów III stopnia** uczestnicy z Polski wypełniają ankietę kandydata do zawodów III stopnia dla uczniów z Polski, dostępną na stronie internetowej www.olijp.pl, i przesyłają ją do KG w wersji elektronicznej.

Zawody III stopnia

Na szczeblu ogólnopolskim zawody przebiegają dwuetapowo:

1. Pierwszy etap – odbywający się w miejscu wskazanym przez KG – obejmuje napisanie rozprawki na jeden z tematów przedstawionych do wyboru, dotyczących historii literatury lub wiedzy o teatrze, albo też dokonanie analizy porównawczej dwóch utworów poetyckich lub krótkich utworów prozą, wskazanych przez KG (0 – 30 punktów). **Ci uczestnicy zawodów III stopnia, którzy z pracy pisemnej uzyskają co najmniej 10 punktów, otrzymują tytuł finalisty.**
2. Do części ustnej zawodów III stopnia zakwalifikowani są uczniowie, których praca pisemna została oceniona na co najmniej 20 punktów. Wyniki tej części zawodów ogłaszane są ustnie pod koniec następnego dnia po przeprowadzeniu pisemnej części zawodów.
3. Wszyscy uczestnicy zawodów III stopnia winni przygotować do samodzielnego omówienia jeden spośród tematów z zakresu wiedzy o języku. Obowiązuje ich także przygotowanie jednego z kilkudziesięciu tematów historyczno- i teoretycznoliterackich lub kilkunastu związanych z wiedzą o teatrze (zob. odpowiednie rozdziały niniejszego *Przewodnika*). Wśród dwóch tematów wybranych przez ucznia mogą się znaleźć aktualne lub dawne tematy konkursowe (odpowiednio: językowy i/lub historycznoliteracki). Tematy konkursowe z lat poprzednich zostały zamieszczone na końcu listy tematów z poszczególnych epok historycznoliterackich – z odpowiednią adnotacją. Mają one taki sam status jak inne tematy zawarte w *Przewodniku*. Jedynie tematy wskazane przez KG OLJIP w bieżącej edycji zawodów (jeden językowy i/lub jeden historycznoliteracki) funkcjonują na prawach aktualnego tematu konkursowego.
4. Odpowiedzi ustne w rozmowie o wybranych przez ucznia tematach oceniane są w skali **0-30 punktów** za każdy temat. Odpowiedzi na tematy konkursowe punktowane są w ten sam sposób. Uczeń, który wybrał temat konkursowy i uzyskał tytuł laureata, otrzymuje dodatkową nagrodę.
5. Punkty zdobyte za pracę pisemną oraz za obie odpowiedzi ustne sumują się i decydują o miejscu uczestnika na liście finalistów Olimpiady. Liczbę laureatów oraz liczbę punktów kwalifikujących do uzyskania tytułu laureata ustala jury Komitetu Głównego każdorazowo po ukończeniu zawodów III stopnia, dokonując analizy poziomu i osiągnięć uczestników.
6. Decyzja Komitetu Głównego w sprawie ustalenia listy laureatów jest ostateczna i zostaje ogłoszona w dniu przeprowadzenia ustnej części zawodów, po zakończeniu prac jury. Bezpośrednio potem, w tym samym dniu, zostaje zamieszczona na stronie internetowej.